

Naiwe Folklore

1.

[0-15]

Ba ga Mabitsela ba tswaa kae?1
21

Kgale kgale naka ya phala e salla, batho ba ga Mabitsela ba ile ba fapana le batho ba se tšhaba sa ga Mphahlélé.

Ga gona yo a tsebago gore molato ebe bile eng. Magareng a setšhaba seo sa ma ba Tau.

Batho ba o ba ga Mabitsela le ba ga Molaba, le ba ga Machaba ebe ele batho ba mohuta o tee se tlogong sa bona ge naga di sa letšwe. Le-loko le la ga Mabitsela go kwala gore e be ele batho mphere tere, (bo ra utwa.) Ba hlotse mefere fere kudu magareng a tšhaba seo sa modukulogo. Sa bo mma mphe se sa ka.

Gwa napa gwa tsoga utwa ruri ga ra Setšhaba. Pele ga tseo ba hlasela ba ga Machaba le Mma-moraba, batho ba kang ke bao. Mokgalabj wa gona ge bare ke Machaba le mma-moraba e ba e ra ge ba bona ka mmete ruri. A tšhaba ele merabana ya gagwe ka moka ga yona ka gore ebe ele mehlang ya koma tšeso.

2. Ke ka moo a humaneng lebitso la Machaba le mo raba a tshelaka utheto ya leseló. Bjalo batho ba ga Mabitsela ba sala ba thoma ona mpherefere gara batho ba sa ššintswe ke ba ga Mma-moraba.

Ba thuntšha lerole gwa se loke selo gare ga ba tau ba ga mmaphesosaka. Go ba gwa direga gore setšhaba se utšhema dira a go lwantšha batho bao ba ga Mabitsela. Gware ka bo šigo bo tee ba phanakela ba loka nokeng ya Mogodumo. Madira ga sala a re a hlasela motse o wa ba tau, ba hwetša selemo ele ngogola.

Ke ge madira a ba sala morago go fihlela ba fihla gona mo ba ilego ba tlaetswa ke tsela ya hwa. Ge madira a o a nyoga noka, yeo ba be nego mohlala wa bona o ilego gona ba makala. Batho bao ba nyakwago ba seke ba yoo a nyaga noka, ba ga ka ntšha mohlala wa bona ka ge rapalala le noka yeo ya Mogodumo ya medubu e mentší ntší. Ba fetša ba baka le le telele ba le ka ma o peng a noka yeo, ba sa ntse ba ga ka ntšha tsela tsa bona go madira ao.

3. Ba thoma go tseela pele le noka yoo ya bo šiga go dio tšhabja ona manaba a Mauba. Ga gwa direga bjalo madira ao ba ba a (nzola). Go nyama megopolo ya go nyaka batho bao ba go se loke, bo ra mefere fere. A o batho ba go se loke ba go lwantšha bana ba motho wa bogóbó. Bana ba pelo ya boleta, ya go se tate go thlwa ba tsošitše kang nageng, le /go thlwa ba .....

go thlwa ba pinya pinya le dinaga bjalo ka ma swena ale a ga Moseleka-tse. Ke ge ba bona gore ba ka se sa ba bona ba satse ba feditše di hlog tsa bona tsa taba yeo ba e dirileng nageng ya ba tau, ba ga mma-phe so saka. Ba thoma go butšišana tsahlakore le ba ka go bona khutso go bona. Ke ge ba rwalelela ba loka thoko ya Botloka ga Makgato.

Mo leetong la bona gwa nyako go tsoga ntwala ya go phega kang ya
4. di naga tsa batho. Ke ge ba bile ba kwana ka tsa go leka thoko ya moletši, magareng ga Moloto le Magato. Ke ge ba loka ntšha dithaba tsa tsanele. Ba thoma go aga dithabeheng tsa taomele le go tla koa nga tsa Moletsi. Ba thoma go dira seboko sa go tsebatsega ba aya metse le metsana mo tlase ga thaba tsa Tsomele. Se dulo sa bona sa ba sa ba tsea u tshale ba ga Makgate, dithabeng tsa ga Makgate. Tseano ya bona ya dira gore ba dire le loko le legolo ga Makgate.

Ba agile metse e megolo golo le ba ga Makgato ba bile ba dutse le bona gona ko a thabeng o ya Tsomele.

Ba ga Mabitsela ge ba re:-

Ba ga tau sejela le o peng,

Se gakantsha le magokonu a mehlaka,

Ba ra ge ba ga kantšhitse Magokobu a mehlaka, e lego madira a Mauba a ga Mphahlele ge ba ba ga kantšhitse ka ma o peng a noka ya
5. Mogodumo.

Ge bare ke ba ga sejela le openg ba ra ge ba dutse le openg la noka ba khutile madira a Mauba, ba eja ba enwa gona koa kopeng la noka ya Mogodumo, ka gare ga Meduou e mentši ntši.

Tseo ke teu di tsela tsa ba ga Mabitsela ge ba e tla koano nageng tsa Botlokoa, Moletsi, le Makgato. Ge motho a rata go nyakisisa se tlogo sa bona le Mothopo wa bona a nyake mokgalabja wa pa ale yo a dutsego le ba ga Mphahlele setlogong sa gagwe.

Matsatsing a le hono re bona ba ga sa šagane le dinaga tsa keno mahwiliring, le go isa thoko tša borwa ke bona feela le koa thoko ya Makaung ke bona. Taba yeo ya Tau se jela e re ruta thuto ya kwano feela mo mothong. Kwano ya batho e hlola botse le tswelo pele mo medirong ka moka.

6. Nonoane.

Kgale-kgale Mmutla o kile wa tela bana ba Tau. Tau yeo ebe e na le bana ba bahlano. Ya kgopela mmutla gore mmutla a e (lêlêlê)

/hlôkômela.....

hlōkōmela bana ba yona.

Ka tsatši le lengwe mosadi-mogolo a ya go nyaka tsa go ja, ka gore go ne go na le tlala bakeng seo. Bjalo ge tau a ilo nyaka tsa go ja mmutla wa sala o eja ngwana o mongwe wa Tau. Tau ge e boya gae ya re go mmutla tliša bana ke bone ge bale ka moka. Mmutla wa isa bana go mmabo ka mo tee, ka mc tee.

7. Mmutla ona wa seke wa botša tau gore bana ga ba ka moka, tau yona ya no no kgolwa gore bana ba sale ka moka. Ka moswana tau ya boela phakeng ya dijo ga (paape) gabedi. Mmutla wa sala o eja ngwana wa tau gape. Ge mma bana tau a fihla gae a lašla gore bana ba tle go balwa ga paape. Mmutla a no dira sa malōba ge a isitse ngwana e mongwe ga bedi. Tau yona ga e ya ka ya ba le pelašlō ya gore bana ba ba ka moka. Mmutla a no dira bjalo go fihlela o fetša bana ba tau ka moka.

8. Tau mafetšelong ya re ge e laela gore bana ba tle palong ya hwetsa ele gore mmutla o feditse bona ka moka. Tau yare ge e butšišiša ya o hwetsa ele gore bana ba llwe ke ditšhene. Tau ya gana go kwa ka ga ditšhwene, ya rata gore e di bone ka go feela ga tsōna. Ya tloga le mmutla go nyaka ditšhwene tsa go ja bana ba yona ka go feela ga bona. Tsare gona ditšhwene, tau ya dira gore mmutla o tsee matlakala a merepa gore a e hurumetse ka ona. Taba yeo e hlotšwe ke tau ka go tšeba gore ditšhwene di rata matlakala a merepa kudu. Ke moka mmutla wa dira ka mo o laetsweng ka gona.

Wa rwala merepa yela le matlakala ka moka o khurumetse tau ka ona gore ditšhwene di seke tsa e bona. Mmutla wa rego fihla ditšhweneng wa bea merepo yela ka tlase ga mo rula. Ke ge mmutla o re go dume-dišana le banna bale wa napa thaba le bona ka gore a ba tletse le dijo. Mmutla o o hweditse ditšhwene di santse di theya moruba.

9. Ke moka ya napa ya eba le sego, le kgang e kgaula ka gare. Di tšhwene di be di na le bana bao ba neng ba mametše hlare se sa morula. Bana bao ba re ge ba ntse ba e pyna ka go raloka mohlareng ba bona leihlo la tau le bonala mo merepeng. Taba yeo tsa e botša ba golwane, ba golwane ba gana bare le a gafa kudu lena bo manyapje, teng. Bona bo rotwe ba tswelela pele le moraloka wa bona, wa go thya moruba. Bo manyapje ba buša ba bona selo se kang leihlo gape ba botša bo makgolo a bona. Dinoto tseo tsa feela dintse di kgalema bomanyapje bao, ba bile ba ba befedišitswe kudu.

/Bana ka.....

Bana ka go bona ba feela ba ntse ba sa e iketla ka baka la taba tse ba di boneng le tse ba di bonang gape gape. Bo makgolwane ba ba
 10. ba ekwa taba e bonwang ke bana bao ba go sekwe. Mafelelong ke ge go etla molaesa o o reng bana fologang re tle re je. Ke ge bana ba fologa ba e ba ba laelwa gore ba dule ga botse dijo di a lokiswa. Gwa kgopelwa morena mmotla motla le dikgang a ba (phuthullêlê) hunulla, hunullêlê tsona, ba gore ba tle ba kgone go ja.

Erile ge mmotla a hunulla tau ya tswa ka bonako ya di bolaya ka moka ga tsona, gwa se sale le e tee ya tsona. Bjale tsa rwala nama tsela tsa ditshwene tsa di isa mo di dulago teng. Tsa gopola go dira maano a mo di ka beago dinama gona. Gwa ba gwa direga gore diage ntlo ya pula le dinama. Tsa thoma go aga ntlo yeo di gopotse go gore dinama ge dile gona di tla bolokega.

11. Moagô wa tsona wa ba wa fihla mo mmotla o se sa fihlago go rulela. Gwa ba gwa fihla mo tau a swanetsego go namela arulele a le godimo ga ntlo. Mmotla le ge a dira bjalo o be a na le pelaêlô ya gore tau yena o ja tsa makhura, dinama. Mmotla ke ge o bile o dira mmotla a go bolaya tau ka gore tau yona a ke tira ye e kgago nama tse ke tsa yona e nnoši. Ge tau ele godimo ga ntlo mmotla wa dira gore o nyake dipikri tsa go swara tau. Ke moka tau ya re ge yona e sa hulofetse go rulela mmotla wa thoma go kôkôtela sepikiri godimo ga mosela wa tau yela ya bohloke bja go ja nama tsa makhura.

Ge tau e e kwa gore mosela o bohloko, ya butsisisa gore molato e ka ba ke eng mo mo seleng wa yona. Ke ge mmotla o laodisa ka mo o bonego patsane di e swere ka gona. Aowa tau ya re go kwa bohloko ya
 12. no feela e botsisa gore e kaba go diregang. Feela mmotla wona wa feela o re ke hlomola makgolwane dipatsane. Ge taba tse di direga go be go etla pula ya le sogana ya madumo a mantši. Tau ge e santse e rulela mmotla wa ntsha nama ya makhura pitseng ware na ke ja ye na morena; tau ka go se tsebe ya feela e re go mmotla e be o ntsho tsa go ota. Mmotla ke o dira taelo ya morena. Pula le yona yare ke fihlile ya medapi. Tau ge e re ke a fologa ya tsitwa ka gore mosela o be o ganetse ntlong.

Ya lwantsha ka maatla a yona ka moka gwa se thusa selo pula le yona ya (rutlana) ya nna kudu go fihlela tau e bile e kineela lehu. Mmotla
 13. wa ba le thabong ge wa bina ka mo o ka kgonang ka gona, ka ge mmusi yo la wa go se loke a hwile. /Ya bua.....

Ya bua letlalo lela la tau wa le suga wa le apara. Wa ja makhuri ka mo o ratang ka gona gore o tabe ka baka la gore mola mmusi a le gona le thabo le be le se teng. Mmutla ge o feditse wa tswela ntle go bona ge pula e khutse wa ba wa gopola gore ka tsatsi leo borena o bo humane. Ke ge o tloga wa ya go sela dijo ka gore mola ntlong makhura ale a fedile.

Ge o ntse o sepela wa bona diphiri wa re ka gore o ya pere kobo ya borena wa laela gore di phiri di yo go nyaka dijo. Phiri ka go tshaba go roba molao tsa ya go nyakela morena dijo. Tsa ba kgekob ~~xx~~ tsona tsa sale di letile bana gae. Yare ka tsatsi le leng morena a
14. tswa dikobong a raloka a sa gopole gore phiri tsela tsa go sala gae di a bona. Ka tsatsi le leng wa busa wa dira bjalo tsa ba tsa kgolwa ka nnete gore ga se tau ke mmutla. Ge tsela tsa go kgahla di buile go nyaka dijo tsa di botsa gore ntho ye ga se morena yo di mogopotseng ke mmutla.

Ke ge di befelwa kudu go fihla mo di se sa lokang tsa ya mola go morena. Ge morena a bona go bane banna bao ba tletse ruri wa tswa letlalong lela la kgoši wa tshaba ka kudu. Tsa o kitimisa bakale le leele wa ba wa di palšla.

Go tloga ka tsatsing leo phiri ge di bona mmutla di bela megopol Mmutla le ona ge o di bona o leka ka maatla gore o ke poloke.

15. Monna le di Tokološi.

Kgale kgale koa nageng ya leSotho go kile gwa ba le di Tokoloshi tse ntšhi. Mo nageng ya Lesotho re kwa gore ke naga ya dithaba ruri. Gona moo neng yeo go be gona le batho ba ba swau ba bego ba agile moo. Ka tsatsi le lengwe re kwa gore monna yo mongwe wa lekgowa o kile a rata mosetsana yo mongwe kudu.

Lesogana leo le bile la rata go mo nywala gore ebe mosadi walona. Ditaba tsa legogana tsa ba tsa loka, go fihlela ge mats tsi a manyalo a bona le mosetsa a fihla. Gona moo go be gona le mosogana yo le yena a ratilego ge le yena a ka tsea mosetsana yeo. Ge le yena a bor gore mosogana yo go bolelwaga ka ga yena o a nyala a thoma go gopola tsela ya go bolaya, lesogana leo.

16. Ba kwana gore ba ye go tsoma ditokološi mo dithabeng tsa Lesotho. Ke ge ba napile ba tsea dilo tse ba ka yago ba diswere ka gobane ebe le le lebaka le le telele kudu.

/Ba nama.....

Ba nana ba rwalelela dithoto tsa bana ba wela (mokgwakwa) tsela. Ba ile go fihla thabeng monyadi yena a seke a tseba mo a ka lokang teng Yare ka gore monna gabo o be a hlwa a etla a mo tšapele go fihla molomong wa tsona phōōfōlō tseo.

Yare ka gore a tseba noko ya tsona ya go hlokega mo maweng a thoma go laela monyadi gore wena tsena o ye gare nna ke tla sala ke laile monyako. Monyako oo o be o sena le mo motho a ka e tshwarelelang gona Ka gore motla le ditaba o be a tseba a dira gore yola a tšewe ka thapo
17. a ba a monea le maleke a go rwara banana ba ditokolōši. Ge monyadi a tsene, yola a bego a le naye a le setša thapo a tse ba gobane a ka se sakwa o tla hwela gona.

Ke ge yena a gomeia morago go yo tšea mosadi wa monyadi yola. Monyadi yena ge a fihlile fase mo di dulago teng a hwetsa mehlōlō. Yena ka go se tsebe a humana ditokolōši tsa bakgalabje le bakgekolo gona moo A re ge a re ke a lebelediša a hwetsa ele gore e diogoba motho ka nnoši.. Tsona ge di tsena di dio swetsa ka moraga a tsona a magologolo tsa tsena. Yare ge nako ya manthapama ge di gopotse bana ba tsona go ba fa dijo, tsa re ge di tsena ntlong ya tsona tsa hwetsa motho.

18. Tsa thoma le tsona go makala ge di bona ntho e kago tsona feela yona ele botse e sena phoso. Tsa thoma go a bele bana ba tsona dijo le tseo di bego di setše leweng. Ge di feditše go fepa bana ba tsona tsa gopola motho yola wa batho. Tsa mo fa yona medu yeo di yago yare ka gore a sa je medu a gana go ja, le tsona tsa mophegelela tsa motia a ba a hlola a ja dijo tseo tsa diphōōfōlō.

Tsa dira bjalo ka mehla go fihlela le yena a bile a tlwaela go phela natšo. Ge a phela le tsona bjale o be a sa tšwele ntle ka gobane a ka setswe moo molomong wa legaga leo. Yare ka tsatsi le lengwa a re ge a tsogile le tsona di gopotse go yo tšhelela bana ba tsona,
19. ba le mašoto ye ngwe ya tona mogotsona mo (itiya) mmetha. Ya mo supa mokokotlong wa yona.

Ka go se tsebe gore e ra eng le yena a tlabega gore nna phōōfōlō ye e reng. Ya bušo ya mmetha ya mo supetša ka mokokotlong wa yona ke ge a bile a namela ka morago ya napa ya mo rwala ya tswa naš. Ya re go fihla ntle ya (motšhotšhola) go mmea fase, a thoma go sepela natšo. Tsona di be di mo tšhepile gore a ka se sa tšhaba ka gore ele kgale a phela natšo. Ge di fihlile mo di tšhelago gona di hulofetse go epa

/medu ya dihlare.....

medu ya dihlare tseo e lego dijo tsa tsona, yena a thoma go gopola gore ke motho a ke se kgone go phela le diphōōfōlō. Yare ge di gošagane le naga yena le yena a nnoši mo a lego teng, a thoma go tšhaba a theog
 20. di thabeng tseo. Ge a šetse a le kgolo tsa kgana ele gona di gopola mothō wa tsowa. Ke moka tsa lota leoto la gagwe ke mo a thleng gona.

Tsa theoga thaba di mosetse morago. Ge a re ke phatsemetsa morago a bone lerole fēšla, le diphōōfōlō. Ke ge le yena špela di tsepu fase, a hlanola direthe ngwana mošimane, a lebile ntlong ya kgowa le leng le o le bego le dula felo moo. A fihla ntlong ya kgowa leo a dio ke tahlela ka ntlong ka fase ga malaō a lona. Lekgowa ge le samaketse la bon go tswelala diphōōfōlō ka mohlape wa tsona di kitima. Ke ge le lona le ntšha dibetša tsa lona ntlong ge le bona goba go nama go befa.

21. Le lona la (nama) thoma go hlabana le dithunya ka sethunya le tsona tsare o mahlale makaakang. Tsa tla tsa tlela ruri. A sedife sebaka ngwana le ila pudi ya ntane, a di hlohlora go fihlela le tsona di kepona gore di a fēšla. Ke ge tse di šetseng di gomela morago ka lebelo di lebile gona koa maweng mo go dulago boya botse. Ke moka lekgowa lela la thoma go butšisa lela la go tswela le tšhaba e bile le hlafile bjalo ka kgatšele. La mo laodišetša ka mo le ilego thabeng go ya tsoma di bata maweng, le ka mo a ilego a tsewa ka gona le weng ka thapo ya mogwera wa gagwe, le boleke bja go lokela tsona diphōōfōlōana tseo, tsa go dula ka maweng a thaba tsa Lesotho, ga Moshweshwe.

22. Ke ge ka go kwelalena bohloko ba bile ba tsebana ba bile ba mo hlapiša ditšhila tsa kgwedi tse tharo leweng. Ba ba ba mofa le diparo tsa bokagone ka gore tsa gagwe ebe e setse ele mankgerehla, di sesana le bo bōnō.

La mo fa le dijo a ja a khora a ba a itso kgorō. Ba mo direla mefago ya ge a ya gae, ba ba ba motsibiša le lenyale la mosetsana yo a bego a monyala. Ke ge lekgowa lela ba batho le morwala ka thuthuthu le mo iša gae. Mohlang oo a tsewago gae a hwetsa ele tsatsi la mokete wa mosadi wa gagwe yoo a bego a šetse a monywetse ka mahumo a gabo. Ge a fihla lesogana lela la go mo hwetsa leweng la re go mo tseba la tlogēla ngwetši e sa (kaya) tšhatha la tloga ka maswabi a

23. magolo ka gore mosogana x yola a mmola ilego o tsogile.

/Ge batswadi.....

Ge batswadi ba mosogana ba bona ngwana wa bona yo a bego a sa tsibje le mo a ilego ba thaba gagolo ba ba ba dira monyanya o mogolo wa ngwetsi le wa morwa wa bona yo a bego a timetse. Mosetsana le yena a thaba gagolo ke ge a bone moratiwa wa gagwe a buile gae. Lesogana lela la nama la thoma ka bonwa tsa go dira tsa ka ga lona le mosetsana wa lona.

Ga ele mosogana yola wa go se kwe yena a nyamela ruri mo a sitilweng le go dumediša mogwera wa gagwe. Taba tsa lesogana le di re bontšha gore ge motho a sitetswe motho e mongwe a seke a lesa go tshwarelang le ngwanabo, a re ke sitetswe kudu mo nka se sa bonago tshwarelō.

24. Mokgadi le Mokgatsana.

Koa kgole-kgole nageng e sa tsebjego go kile gwa ba le ba rotsana ba babedi, bao mabitso a bona e lego Mokgadi le Mokgatsana. Mma a bona o kile a laela morwedi wa gagwe Mokgadi gore a ya peš (lewa) e lego mabšlš. A mo laela gore o seke wa apea ka pitsa ye, e apeye ka ye! Mokgadi ka go se kwe a šala a na le ba gwera ba gagwe a re a re yeng le nna, ka gešo ke yego apea lewa leo mma a ntaetseng lona.

Ba (nama) napa ba tloga le Mokgadi le Mokgatsana. Ge ba fihlile ka gae Mokgadi a thoma go hlatswa pitsana ye ba ilego o seke wa apea ka yona, yena a etsea a e hlatswa. Ge a hlatswitse a re ke apea Mokgatsana a re go yena, a kere ba ile e seke wa apea ka pitsana yeo na? Mokgadi a mo swara a mo tiya a motia, go fihlela moratho Mokgatsana a lla.

Ge a lla Mokgadi ya pea ka yona. Ge a apile tsa thoma go kokomoga tsa tlala pitsa. Mokgadi a dintšha a dija le bangwe ka eena. Tsa feela dillela pitsa gape a no dintšha a dija. Tsa no dira bjalo go fihlela ge a bona gore di kase sa fokotsega a nyama a re mma momohle e lla mpetha. Mo pele ga lwağa la gabo go be go na le mohlare wo ba rego ke Morenene. A o namela a re:

26. Morenene Morenene
Nkiše godimo,
Morene wa mo isa godimo.

Mokgatsana a re a le ka gae a re:

Morenene Morenene

Mmuše faše

Morenene wa mmuša.

/A fologa.....

A fologa a swara ngwabo Mokgatsana a mmetha a mmetha a boela mohlareng, a re:

Morenene Morenene

Nkise godimo,

Morenene wa moisa godimo.

Ge a le godimo Mokgatsana a re:

Morenene Morenene

Mmise fase

Morenene wa mmusa fase.

27. A re go fologa a swara ngwana a mmetha a ba a mo thinya khuru gor a se kgone go sepela. A mo rwala a mo isa kgole gore a se kgone go mmusa a le kgaufsi. Mokgadi a busa a re:

Morenene Morenene

Nkise godimo

Morenene wa mo isa godimo.

Mokgatsana sala gae go fihlala mmagwe a boya gae. Ge bare go yena Mokgadi ka e a re ga a gona, o ile godimo. Bare mo go yena molato ke eng? Yena a re o sadile a apea ka pitsa ye e seng yona bjale lewa ga le sa fela le dula le falala ka pitseng. Ke moka mmagwe a nama a ntsha lewa ka moka pitseng ba napa, ba hlatswa pitsa yela ka

28. meetse a go fisa ya napa ya sesa ba le le lengwe lewa.

Bjale mogo Mokgatsana a re go Mokgatsana sepela o ye go nyaka dikgong le ba bang. Ge bale kgonyeng ba (motia) mmetha ba ba ba rego yena o rata go eta o bolela maaka ge o sepela le nena. Ke moka Mokgatsana a re go boela gae a botsa mmage a re ba hlwele ba mpetha bare ke nna ngwana ga ka swanela go sepela nabo.

Mmage a se be letaba yo a ba e bolelang ka gore a setse a tseba mekgwa ya ba nenyana ka moka. Ka tsatsi le leng Mokgatsana a ya kgonyeng a nnoši, ka go bane go be go se sana ba a ka nyakang le bona dikgong. Ge a le kgonyeng a roba legong a re phoo ekwa nna ngwana wa tladi ya ka fase. A kwa mongwe ka godimo a re phoo, ekwa nna ngwana wa tladi ya ka godimo.

29. dikgong. Ge a le kgonyeng a roba legong a re phoo ekwa nna ngwana wa tladi ya ka fase. A kwa mongwe ka godimo a re phoo, ekwa nna ngwana wa tladi ya ka godimo.

Mokgatsana a re ke wena mang yoo o nketsisang? A kwe mongwe le yena a re wena ke wena mang yo o nketsisang? A napa a re ke sa kwa ge a ka nketsisa gape. Gape gape a roba legong a re phoo ekwa nna ngwana wa tladi ya ka fase. E yola wa kagodimo le yena are phyo o ekwa nna ngwana wa tladi ya ka godimo. Mokgatsana a re ke wena mang yo o nketsisang le maloko? /Wa ka godimo.....

Wa ka godimo le yena o re ke wena mang yo o nketsisang le malokô?
 30. Mokgatsana a buša a re go roba le gong a re phyôô, e kwa nna wa ka tla-
 di ya ka faše? Wa ka godimo le yena a re phyôô ekwa nna wa ka tladi
 ya ka godimo. Mokgatsana a re ke le sila lefe la go nketsisa le ma-
 lokwana? Wa ka godimo le yena a re le wena le malokwana. Mokgadi a
 tlala pelo a re ke tla ke go nyesa ga na mone. Motho wa ka godimo le
 yena a re a ke tla go nyesa gona bjale.

Mokgatsana a nama a tlala pelo a re e tlare hlakane; Yola le yena
 bjalo. A re kere e tla ke tla go rutela ba geno. Yola le yena a fe-
 tola ka mantsu a tee le Mokgatsana. Ba nama ba hlakana mo ba beane-
 31. tseng gore ba hlakane gona. Ge ba hlakane Mokgatsana a hwetša gle
 Mokgadi mogolo wa gagwe. A lla ka bohloko a re ke rogile ngwana mma
 ruri nyoo nna mawe e.

Ke moka Mokgadi a morwaedisa dikgong ba ya gae. Ge mmage a mmona
 a thaba kudu kudu mo a beleng a lla ka baka la lethabo le a beng nalo
 gedimo ga ngwana wa gagwe. Ba nama ba tsebitša magagabo taba ya ngwa-
 na lona yo ba tsebang a ile godimo ka sehlare sa ka pela ga lwapa lbo.
 Ba ba la dira monyanya mogolo wa lethabo la morwedi wa bona. Batho
 ba tla ba thala le bona moketeng wa ngwana wa bona.

32. Mosimane o laodisa matshwenyego aze.

Koa nageng ya Lesotho go kile gwa ba le tlala ya lejano la batho.
 Mosimane o be a legona yo a ilego a tloga le Rangwane wa gagwe go eta
 ba nyama mo ba ka phelang gona. Mo leetong la bona mosimane wa
 tshwenya a kgagagana le ba gabo. A ba tlogela a swere makotlana wa
 mabelana.

A re ge a sa sepela a gahlana le Makgema a mabedi ao batho ba a
 robileng dikhunu, ba setsego ba sepela ka diatla le tsona dikhuru. Ba
 mmitsa bona batho bao ba go ja batho ba moswara a sa gopole gore ba
 ka moswara. Bare ga yena mmahlo re laela ka wena ga kgona re eha
 33. ka tlala. Mosimane ka gore o be ana le mokotla wa mabele, a ba rapela
 a re kena le mokotlana wa mabele a reng ke o tseeng le je ona pele le
 kgone le e ja nna.

Ba kyana le yena ba mo lesa a ba a ba katologa go senyenyane. Mola
 ale kgole a re go bona le balwa ke ke nna bjale ka mafsika. A ba
 thoma a ba phjatla ka mafsika ka go fihlela a ba bolaya. Ge a ba
 bolaya yena ga ka a seba gore Makgema a mangwe godimo ga thaba ba mmona

/Ba mokitimisa.....

Ba mo kitimisa masegare ka moka a ba a ba palela. A re ge asa ntse a sepela a gahlana le monna le mosadi bare go yena nna e ya kae eka ga ana mo o yang? Yena a re e ga kena mo keang bare ga gona a re ye le rena re ye ka thoko ye ngwe ya dikaba.

34. Ka go setsebe selo a ya nabo, ba ntse ba namela dithaba le le dithabana. Bare go fihla thabeng ye ngwe ba fihlela Makgema a magwe. Ge ba fihlile ba hwetsa makgema a mantshi ntshi maweng. Mosimane a hlanola direthe a tshaba a thegagela ka tlase ga eena. Makgema a bona gobane o ba paletse ba gamela morago maweng. Mosemane eena a tswela pela go fihla ge a fihla motseng o mongwe wa makgema o gailwe ga botse e bile ba e satso gabela batho ba bangwe dikgomo.

35. Yare ge a fihla esale kapela tsatsi le sa kosubele a bona leoto la kgomo le lakelela sehlangeng pele ga seema. A ke phitisa motse ao ka gore e ba setse ba mmuditse gore ge o ka no ema ema mo o tla bona tsedikgolo. Ge a tloga ga bona le tata la kgosi ya makgema ao. A tloga a ya kgakala mo a ka khutsang gona. Yare ge busigo bo fihla a yeka ge ba rebetse. Yare gara bosego a ya a humana leoto lela la kgomo le sa ntse le kachela sehlangeng. A letsea a be a ya mo kgosi e robetseng teng a hwetsa le tata lela a le dumang.

36. Ga a ka a le tsea botse gore kgosi a seke a mokwa. A le tsea ka maatla kgosi ya mokwa ge a le goga ya hlaba mokgosi ya re yoo motho o tsea letata la ka ke moka makgema a mona a mo kitimisa a mo swara a setse a fihlile nama yela kgoma le letata lela. Ba mo swara base go yena mo tla nna mo le rena go fihlela kgosi a go ja mola dikgomo di fedile. Yare moha tsatsi la go bolaya ga dibabja, yena a humana tumelelo ya gore a binele kgosi. Ke ge ba mofa tumelelo ya gore a bine. A kgopela dikotse tsa kgosi gore a bine ka tsona. A thoma go binele kgosi a utse a kaga ka sa morago gore a tle a kgone go tshaba. Ge a le kgole a tshaba le dikotse tsa kgosi yela ya Makgema. Ba mo kitimisa a tshaba kudu.

37. Bare go mo kitimisa a tshaba go fihlela ba se sa mmona. Ba nyama dipelo ba gama basa gae ba sena kobo yela ya kgosi. Yena a tshaba a fihla a mo a fehlelego nama yela a thoma go e ja e ntse e sa besiwa. A e ja botala go fihlela a e fetsa. A nama a tloga a fihla mo a humaneng basimane ba ba disitseng dikgomo tsa makgema. Ee bona ba mmona ba mo tseba bare motho yala wa go tshaba le tata la kgosi soeena

/Ba mo kitimisa.....

Ba mo kitimisa a tshaba a fihla lebopong la noka ye ngwe ye e kgaolago naga yeo ya makgema le naga ya mo go dulang malome a gagwe. A ke hwetsa nokeng a thala a nyogela ka mose ola. Ge a nyaga a tlo-
38. gela letata lela ka kgosi ka mose wola. A ya go ba malome a gagwe, mo ba mathakgaletseng gagolo. Ba thaba le ngwana wa rakgadi a bona yo a setsego a nnofi ka lwapeng labo.

Malome a ge a moisa modiyeng a wela, a re go baya a mo isa sekolo-
ng. Le bjale ditaba tse ka moka di bolelwa ke eena mosemane yeo. Ke tsona ditaba tsa mosimane wa tshigwana.

Mosimane yeo go bolelwang ka ga yena Modimo o eme le yena gara manaba a gagwe ka moka ga ona. O lekile ka mo a ka e pholosago ka gona gara mathata ka moka a haga yeo ya batho ba go jana. Modimo o ema le bao ba e tshwenyang ka gore ba itapisa ka pelo ka moka.

39. Taba tsa Lesotho.

Koa nageng ya Lesotho go kile gwa ba le tlala gape. Batho ba gona ba tshwenyega gagolo ka baka la ga tlala ya go hlomantsha. Batho ba lekile go nyaka maano a go phela feela gwa se thushe selo ka gore ge e tsene ga go sese ka dirwago, ka ntle le ge Modimo a phethile thata ya gagwe.

Gwa ba gwa direga taba yela ya go jana ga batho ka baka la tlala. Mmusi wa nage yeo ka go se rate go tlwa a tsositse tshele a dira maano pela ga tlala. Maano a o o be a sa tshositse ke tlala yela ya go feta, ye o e dirileng gore batho ba ba sa phelago ba hlokomele mabêlê ge ba sa filwe bo kaone. Monna yeo o ile a dira thuso e kgolo godimo
40. ga kotsi yeo e ilego ya hlaga moo faseng la Bashoeshoe.

A dira gore lwapa le leng le le leng ka sebaka sa khora ba tshêlê motshêlê wa roto tse hlano. Batho bontsi ba dira ka moo morena wa bona a gopotseng ka gona. Batho ba bang ba masilu ba bona e ka mmusi eo o dirile maano a go ja mabele a bona, ba thoma go tsoga mpherefere ga re ga setshaba. Monna yeo wa mmusi a seke a hlwa a ba setse morago ka lefa la bona, ka gore ba be ba sa tsebe se ba se dirang, ka ntle le go tshela mehlaba ya (dithobo) bjalwa ka ka mehla.

Ga ele batho bontsi ba dira seo kgosi e se gopotseng gore se ka pholosa setshaba sa go ka gona. Ba aga dišigo le tlotla ye megolo ya go bolokela mabele ao.

41. E ile ka morago ga mangwaga e se mekae tlala ya tsena nageng.

/Batho.....

Batho ba ekwa bohloko feela gwa se thuse selo, ka gore ge e ile ke a tla e tlala ruri. Batho ba fapanale metswalle ka baka la tlala feela. Gwa re bao ba dutsego ba e tshwenya ya ba bona ba ba phologago Bale ba go nwa bjalwa ya ba bona bona ba ba llago ba ba ba gopola mohlang ola ba gana go ntsha mabele a bona, bare morena o gopotse go ba jela mabele ka maano.

42. Ba thoma go go polela kgoši mantšu a mabe ka gore a pholosa batho bale ba lekilego go itapisa ka go ntsha motshelo wa ngwaga o mongwe le o mongwe, wa roto tse hlano lwapa le leng le le leng, la ba ratileng pholosō. Batho ba thoma go ke tshola feela gwa se thuse selo ka gore ba sa ka ba rata keletso ya mong wa bona. Tlala le yona ya se bafe khutso go fihlela ba nwa bale ba ga šagana le dinaga go bo metswalle ya bona ye ba ka humanago bo kagone.

43. Ga ele bale ba mmusi ya ba bona ba ba phologago ka gore ba ke tukiseditse bothata bjoo. Ba thoma go rekisa mabele a le a bona ka hontsi. Ba a rekisa ka kelo ye kgolo ye e ka bago serotwana kgomo tse pedi. Ga ba gona ka gore go be go sena mo ba ke bonago thuso gona. Batho le bona ba thoma go ja dinama tsa dikgomo tsa bona, feela gwa seke gwa thusha selo ka gore ge ba bo bona bogobe ba ka se kgotlelele moratha wa nama ya ka mehla ye nyenyane yeo e nyakago ge gona le bogobjana.

44. Ba fetša le mehlape ya bona ka go mo reka mabele ao a serotwana. Kgomo tsona tsa feela ka gore bogobenyana bjoo bja gosasane ke kgomo tse pedi. Batho bao ge ba rekisa bjalo ba be ba tseba gore batho bao ba nyaditse ba bona eka go ka se sa ba letlala. Batho bao ba kgoši ba romilwe le dinaga tsa kgaufsi ka moka go ba botsa le gore ba kwane ka taba yeo. Gwa ba gwa phethaga sešma sa ba gešo se se reng: Popotela e sa kweng e wetse le retheng la mohwilari. Batho ba feela ba fetšwa ke tlala naga ya ba ya tlala makgema bjale ka mengwaga go feta.

Kgoši ka tsatsi le leng ya laela gore bašimane ba ye ba tsoma koa dithabeng diphoofolo tse ka tlang tsa khutsisana go le mabele ao a leng teng. Gwa phethegala ka tsatsi le leng bašimane ba supago ba rongwa gore ba ye go tswa le solo la phoofolō tseo. Makgema le ona a dira maano a mo batho ba tlogo gona ka mehla gore ba bee thapo ye e ka ba botsago ge batho ba feta moo, ka gore ge batho ba ka a bona ba ka seke ba feta. Ba dira thapo ye e ka kgonago go putlago tsela mo batho ba tlang gona. c

/Ba dira.....

Ba dira bjalo go fihlela ka tsatsi le leng basimane ba etla ba nametse makaba a bona, ba a salane morago. Yare ge bare ba feta thapo yeo ba e gatisa ya sisinya makgema ale. Makgema ge a e kwa moo ba
 45. tsoga maatla ka gohle a go kitimisa basimane ba swara ba bararo, ba ban ba pala ba tshaba.

Ba ba tsea le makaba a bona ba ba isa mo ba dulago utshe. Ba bolaya makaba ale a mararo. Moo gara basimane bao go be gona le yo mongwe yo a ba tlogelang ka lebelo. Ba bolaya yo mo tee ba lesa ba babedi bao ba ileng ba tla nonela kgoši ya makgema ao. Kgoši yeo le yona ebe e nywetse mosadi yo a sa jego batho. Gwa direga ka matsatsi gore banna bao le basimane bao ba ye ba bolaela mmusi wa bona dimono-
 mo diphofolo tsa naga yeo. Ge ba di bolaille basimane ba o ba be ba ba fa nama ya tsona ka gore bona ba be ba sa je nama tsa batho. Batho bao ba belaela bare nka ba e fa basimane bao nama ya dimodumo.

46. Ba dira gore ka mehla ge ba efa basimane tsa go ja, ba ba tshetele morwana wa nama ya batho. Ka tsatsi le leng basimane ba re ba sa robetse ba ba nweša moro wa batho. Basimane bao latswetsa bare nna o boše bjang. Ba thaba bare ba tla e ja ka sisi le ge ba sa rate ba tla ba ba e tlwaele. Ka tsatsi le leng bare re a ba bolaela kgoši basimane bare ereng re le binele gore le tle le sale le re re jele nama ya basimane.

Ba ba fa sebaka sa go bina bare binang kapela re le bolaye. Mošimane e mong a re refeng di kotse tsa kgoši re bine ka tsona. Ba ba nea tsona ba thoma go bina ka tsona ba ntse ba tswela ka ntle ga lesaka la motse ba ba ba tshaba. Makgema a ba kitimisa ka bontsi bja bona
 47. feela, basimane ba pala ba ba tlogela. Basimane ba re ba le kgole go le sa lokolle yo mongwe wa rena re tloga le tsona dibetsa tse tsa kgoši

Banna bale ba makgema ba ema ba makala ba sitswa ke maano a go ba swara. Basimane ba feela ba bina bare ge le sa lokolle mogagešo re ka se lefe tsona. Ke ge e bile ba lokolla yola ba bego ba mo swere ba re go o tla nontšwa ya eba nama ya kgoši. Mošimane a re go lokollwaa a di epela ditsepu. A tonalala a le bile mo ba gabo ba lego gona.

Basimane bale ba go tshaba le dibetsa ba re go banna bale bare le ka se se di bone. Ba tloga le tsona ba lebile ga gabo bona. Ge ba fihlile ba laodisa ka mo ba swerego ka gona le go ba ba botsa gore ba utsemo ba kgonago go ba hlasela.

48.

Morei wa di kgobe.

K34/102

Kgale kgale koa nageng ya America go kile gwa ba le monna yo ba rego ke Manninga yo e bego ele morei wa dikgobe. O be a sena'mosomo e le mong ga e se go ya nokeng go swara dikgobe. Mosadi wa gagwe ba be ba re ke Mmama Cloncon, e be ele mosadi wa moopana a sa belege.

Monna yo Manninga o be a sa kgahlwe ke tse dirwang ke banna ba bangwe ka go tswetsa fase la gabo pele ka mesomo. Batho ge ba fethetse le mesomo yena o be a tsea lokoa la gagwe a e lelwe dikgobe. O be a sena ntlo ya go swana le ya ba bangwe, ya gagwe ebe e ka ke ya bana ge ba dira mmantshwa-ntshwane. Ge ele mosadi yena o be a phela bohlokong ka mehla bja go nyaka ntlo.

49.

Mmama Cloncon a leka go bontsha monna wa go gase taba ye ya go se hlokomele ka gae. Ge ele monna a tsea dipolêlê tsa mosadi bjalo ka (dinkano) nonwane. Yena a no feela a hulofetse mosomo wa gagwe wa go rea dikgobe. Mehlang yeo ebe ele mehlang ya bo thata-thata ruri, ge makgowa a seeso a paretse dinaga bjalo ka mehlang ya lehono. Felo mo ba bego ba phela gona ebe ele mesoding a magolo a dinoka tse dikgolo tsa America bjalo ka ge le ditseba goba le ge le hiwa le bala ka ga naga yona ya America.

Mosadi yena a se be le khutso ka mo go yena, ka ge a bona mediro ye monna wa gagwe a e tirang lešilu bangwe ba somela tse botse tsa tswetsopele ka malwapeng a bona go go ba ba sweu bao ba neng ba le gona, mehlang yeo. Batho ge balwa le mesomo ya nnete ya tswelô pele yena a seke a setsa, selô. Ka tsatsi le lengwe a re a robetse a bona

50. mohuta wa batho ba ba sweu o e tla letsibogong mo a bego a theile gona ka sekepe.

Sa fihla sa ema maloka le moo a bego a le gona. A bona go tswa batho ba ba ntšhi ntšhi ba bego ba apere ka mokgwa moo a seesago a ba bona ba a pere ka ntšhe. Mongwe mo e ba nneng bao a mo loka, a swe-re sa bola ya gagwe le mokotlana ka morwa. Monna yeo a re go yena o seke wa boifa go bane ga ka lla go lwa le wena. Monna le ge a hlwa a kgotlelela ka tsatsi leo a tlalelana ka kudu, mo a ilego a hloka maano a go tšhaba.

Lekgowa leo lare mo go yena re botse mo nageng ya geno mo go lego (molemo) mo go lego botse. A ba laetsa dinoka mo di leng mo ba ka dulago ka boiketlo. Ba se mo felele pelo bašimane ba bohlale baro

51/go yena.....

51. go yena nna o ka re isa felo mo nna? a re nka no leka borena. Ba mo fa tse ba rago gore a seke a thsoga le go tshaba gore a nore batho ba ba tla mo fa tsa go ja le dino.

Le bona ba dira bjalo ka ge e ka ba mokwele ge a lwa le dipelo tsa gagwe. Ba mo fa bjalwa bja sekgowa bjo a ilego gona a timelelwa ke megopolo a ba botsa ka moka diphiri tsa bona le mo a kilego a bona ba gabo ba epa meepo. Ba dula nae baka le le tsele kudu mo le bopong la lewatle la Pacific.

Mama Cloncon yena a hloboga gore monna wa gagwe Manninga o llwe ke digagabi tsa meetse, bjalo ka go a tseba gore lewatle ke selo sa digagabi ka mehuta ya tsona ka moka. Feela selo se a mo gopoletsego gore e ka ba o llwe ke sona ke kwena se nnana sa maatla sa go befa

52. kudu sa bogale. Ke gona mosadi mogolo a e ya go batswalle ba gagwe mo a ka humanang ba ka gone. Ge a fihlile go bona, a ba a negela ka mo monna wa gagwe a ileng go rea dikgobe le ka mo a sa hlwago a boya gae. Ba gwera ba gagwe ba ba ntsi ba re go yena re go boditse ge wena o ke tira wa bokaone ga ra batho ba tletse, wena wa dira ka mo mogopolo wa gago o go botsago ka gona, ge o bile o tseana le setlatla sela sa ga mmadihlapi.

Ba mo tlala ka di polalo ka mehuta-huta ye mebe ya go mo a roga-ntshá le moratiwa wa gagwe. Ga ele yena a feela a re se se mo tse-reng, se tla mmusa gae ga gagwe. Monna yola L. Manninga yana a tsama a thupilwe ke makgowa a le a sekepe a go mo lebatša mosadi wa gagwe ka dijo tsa banna bale ba sekepe, le hona ba mohulofela ka kudu ge ba

53. bona mefiro yeo ya motho yo moso.

Le bona ba kgahlwa ke yena ge a mwele bjalwa a bina ka se gagabo a ya pere ka se gagabo, ebile a kgona le go phepela a sa boifi bao a nago le bona. Ba mofa diaparo a yapara a kgodiswa ke gona ba ba ba mofa le tsa sesadi le dijo ka mehuta ya tsona. Ba phela le yena mo lebopong la lewatle lebaka le le telele mo le yena a ilago a e thuta go aga le go phela gamonate. Ebe ele monna wa hlokomelo kudu ka gore re bona ge a bile a kgona go dira mo a ka bjalago dibjalwana tsa gagwe tseo a bego a di boloka ge ba lle dikenywa tseo.

Ba moruta go aga, go lema, go apea le go phela ka monate mo legae ng la ge. Ka morago gage makgowa a setse a galle metse le metsana ba ba ba dira moo bana ba bona ba ka tsenago dikolo gona. Ka goba le

/tsebo .....

tsebo ya go apea ba ba ba mothwala gore ebe yena moapei wa dijo tsa
54. bana bao ba go thoma sekolo sa mathome moo nageng yeo.

Ke ge ka morago ge sebaka se se teele a bile a kgopela gore a ke
a yo bona mo gabo le mosadi wa gagwe ba leng teng. Ba mo fa lebaka
le le telele kudu mo a ilego a fihla go maga gabo a sale mo lefsifing
la go hloka tsebo. A nyaka mosadi wa gagwe a ba a mo humana, bathaba
bohle le ma ga gabo. Batho ba makala kudu ge ba bona Manninga a se
sa swana le gola bare ke lesilu ga a na ka gae o hlwa a ilo rea dihlapa
gola bangwe ba fethekga le mesomo.

A thoma go aga meago ya bokagone mo a ka dulago gona le mosadi
wa gagwe ba iketla. Monna yo wa tsebo le wa mamello a thoma go kgobo-
ketsa magagabo gore a ba rute mahlale a o a a boneng go ba basweu. A
55. ruta bana ba se ga gabo mo mešasaneng go fihlela a bile a dira gore go
be le meago ye bonagalang ya batho ba tsebo. A ba ruta mesomo ya
diatla le ya lentsu la Modimo ka go ba dira gore ba tsebe nnete le
maemo a bona. Monna yeo a leka ka sebaka seo a bego le sona bana ba
e kabago makgo a supago a nago le masome a mararo le mentša mebedi.

Go tloga moo a thuša batho gagolo ka go ba bontšha tsela ya nnete
e seng yela ya se phōfōlō, ya go phela ka makgau-kgau. Kajeno re
bona batho ba baso ba America ba tswelletse pele kudu kudu mo babang
ba bona ba fetago ba basweu gantšhi ntši ka thuto. Lehono re bona ba
sepela ka difofane tse e leng tsa bona, tse tswang thutong feela. Thu-
to ya monna ye e re ruta gore re se hloke mamello go rena ya dithuto
tsa nnete.

56. Monna yeo Manninga a re bontšhitse go re re se re go bona motho
a dira wa gagwe ra hlwa re mokwera ka mantšh a mabe. Re monna ge a
ilo go tlwaelana le makgowa ao a ba a rata go tsibišiša se e ka bago
ele nnete. Makgowa ao a ile a rata mohlanka wa bona ba ba leka go
mo thabiša ka mehla le yena a ba thabiša ka mešomo ya gagwe e mebotse
e rategang. Ge o rata go phedisana le motho yo mongwe ga botse, mo
thabise le yena o tla go thabiša ka mo a ak ka kgonago ka go gona ka go
bona mediro ye mebotse ya gago.

Monna yeo wa mo America o lekile go kitšhwenya ka mehla ka go ma-
melela mesomo ya gagwe, a seke le dithšele bjalo ka ba re ba bonago,
feela yena a kgodišwe ke tse a di bonago mo makgoweng tsa go motswe-
leletsa mofaseng la gabo monna wa maatla wa mamello e kgahlisago.

57/Mosadi.....

57.

Mosadi le ngwana.

Go kile gwa ba le mosadi wa go hloka hlokomelo ya ngwana yena a hlokomele mediro feela. Mosadi yeo e be ele thari la mesomo kudu feela mesomo yeo ya gagwe e dirile gore e be lesaedi la le silu leno la go lahlwa. Ka tsatsi le le leng a tsogela mesomong ka mo a bego a bjetse mabele thōrō. O be a sa tso go ba le ngwana le ge a ki tira mosadi wa thetho bjalo, a sa tso tswa setswetsing. O ya mesomong ya gagwe le monna wa gagwe, wa go hloka kelello le ge a bona mosadi a dire tsa go se direge.

Ba ile ge ba hlagola ngwana a ba llela a ba hlokiša mošomo ka baka la selo. Mosadi a tsea ngwana yola a mo pepusa sehlare ka thari ya gagwe. Ngwana yeo e be e setse ele ngwana yo a setsego a kgona go bolela. Ge ngwana a le moo, gwa tla go yena phōōfōlō ya boya bja go apesa sefahlego.

58. Phōōfōlō yela ya tla ngwaneng ya re go yena, o a ntseba? mmago o kae? Ngwana a fetola ka sellō a lla ka se llo sa bohloko feela selo sela sare e se ke wa lla, nna ke a go (swasetse) fora nka se go je. Ngwana a lla gore mohlomong mmage e tla mo kwa feela a se kwe selō ka go re o be a hlokometse go hlagola. Ge manthapama a fihla mmage a tla go mo nyantšha, a re nka e ka oibe o lla ngwanaka? yena a fetola a re ke be ke tletswe ke phōōfōlō ya re gonna mmago o kae ka re mama ke mo hlare wo, ya re nka go ja go na bjale, ka re mola ke lla yare nna kea go fora wena.

Mmage a fetola ka gore o lepelela kudu selō towe, a mo nyantšha ba ya gae. Ka moswana ya boya phōōfōlō yela ya hwetša ngwana gona mola ga maabane. Ya bolela mantsu ana a le a ma a bane ngwana a feela a re mma ke morula moo ba hego ba mo pepusitse wona. Ya hlarolla le
59. riši la yona gwa bonala mahlo a mahusibidu hwibibu. Ya se dire kotse feela ya nama ya se sa lebala gore ngwana o gona.

Ka tsatsi le leng ya tswela mo e tswelang e hwibiditse mahlo a go fsegiša ya re mmago e kae? ngwana a re mma ke morula, yena yare, kga-phatha kgaphatha e letsa megolo ya yona e kgalegile ngwana ka gore e hlokile dijo ka tsatsi leo. Ya swara ngwana yola yare go mmolayaa mo ja, ya ba ba ya tsea hlogo ya gagwe ye e hunelela monileng wola ka thari le le thošanalela la ngwana ya tloga. Ge mmago ngwana a boa a re ge a fihla moruleng a bona hlogo ya ngwana a re e tla ngwanaka ke

/a bona lehonolli.....

ke a bona lehono ke go bolaisitse tlala.

K34/102

60. Ge a re ke a lebelediša a bona ngwana a na le madi sefahlegong a re nna ngwana molato e ka ba keng. Ge a re ke a hunulla a hwetsa ele hlogo feela ngwana a ile nalo. A lla a lla a re yoo nna nna na ngwana ka o llwe ke neng? na. Feela gwa se sa thusa selo lege a ka lla ka gore ge a ile o ile. Monna a tswela ka bonako a rwele mo goma a re keng wena? Mosadi a re keng ngwanaka a llwe ke ditaba di sadisitse hlogo feela.

Monna a tlala pelo ya kgona ele gona a bona mosadi bosilu gola ngwana a fedile. A thoma go betha mosadi ka seroba a re o le sitse ngwana a lewa ke dibata joo sathau. A mo tsena ka patla mosadi a ba a dio ke neela patla yeo a re ge o mpolaya o ka no mpolaya ke tla ba ke setse ngwanake morago. Bjalo re bone ge mosadi a hlokometse mesomo go nnago le ngwana mpho e kaa kaa, le monna wa go hloka kelello ge a bona bosadi bja mosadi.

61.

Ntwa tsa Batlokwa.

Batlokwa ba kile ba tsoša dintwa kudu magareng a dilete tsa kgaufu. Bjale ka ge bontšhi bja batho bo tseba gore Batlokwa ke mohuta wa lerole kudu. Ga bana kgotso le setlogong sa bona. Mo ba dutsego gona ke lerole feela magareng a batho.

Taba kgolo ba bonala e ka ba tlwa se se bolelwang ke basadi ba hon kudu ka ge le tseba gore basadi ga bana kgotso mo ba dutseng gona. Ge le tla ba bona go se a loka ga bona o tla kwa mosadi wa gona a utse a lepološa ka ganong ge a re ke a bolela. Ge motho a e kwa motho wa bona a bolela o ka re motho wa bona o lokile kudu ge a lepološa lentsu ka bo leta bjo bo makatsang le gona o kare motho wa bona o a kganya.

62.

Basadi bao o ka kwa ge hare ngwana a ka a ka se tšewe ke motho re sa mo tšebe. Bjale dintwa di be di sa fele mo nageng. Ba dira lerole legolo le le ba sitsego dintweng tse maatla. Batlokwa ke ge ba phutha thaka ya tshogane gore ba rutwe go hlahana. Ge ba bone gore ba lokile ba thoma go hlasela dilete tsa ka mathoko. Thaka ya tshogane ya rongwa go ba Ramokgopha ba tswalle ba bona, ba ba hlasela.

Ya hlakana thaka tshogane ya hlohlorana go fihlela ge ba bona gore ba dirile phofo ka go tsogela ba ga malome a bona yo ba bego ba ka hlasela naga tse dingwe ka thuso ya batswalle bao. Ke ge ba swarelana phofo tsa bona ba oelana ba tsenelana.

63/Ka lona.....

63. Ka lona baka leo ba roma madira Moletši go yo thopa dikgomo. Ba tswa ba ga Seetswana Batlokwa ba ba se a kego ba šia go lwantšhana seng. Ya tloga e lebile Moletši wa Raphuli ba romela masogana a mabedi pele a go tsibiša ba Moletši gore re fihlile. Ba Moletši ba lo-ka ba tsotetsa ditsika le metsotoana ba tiya maatla.

Ba gahlana ba go swana ba go se boife gore eng ke eng. Ba thupana ka dithoka le marumo a bona le ditsaka gwa kwala mokgoši feela. Ba thokgana go hlabeng ga letsatse go fihlela mosegare a thapama ke ba ga Raphuti ba furalela ba tšhaba ba setse ba bona gore ba ka se sa dira selo o tletse ruri Motlokwa wa ga Seetswana. Ge ba tšhabile ba šala ba seka dikgomo tse ba ditletseng ba boela Botlokwa.

64. Ge ba fihla gae ka molao wa sesotho ba lesa tsatsi le sobela ba sale sebakeng le gae. Ba re ge ba bona goba monyana o a swara swara ba namela mmoto ba thegogela motseng wa Mphakane mosate wa Botlokwa. Mokgoši wa kgaola le naka ya ya phalola ya phalola ba tsena. Gwa kwala mekgōši motseng ba re ba tsena bana ba setlogolo sa Mphakane bana ba kete yeso e tserwe ke lesilu lefe le le mmalo ke sa le tsebe.

A re a gee a gee wena Matlala o go kae, o sime o loke ke tsene, nna tlogolo sa ga Seetswana. Ba retwa ka mekgwa ka moka ya se Tlokwa ba hlabiswa mokgorong ya Mošate. Gwa thola wa re tuu, lebaka le le telele go sale kgotso, nageng. Yare ka lemo se latelang ba buša ba thuntša lerole ba ga Seetswana bana ba le gala ba go hloka khutšo. Gwa direga gore ba thomē go lwantšha Matlala, ka mekgwa e mentšhi. Ba romela madira go yo thopa dikgomo ga Matlala gona koa Bokonee.

Ba ga Matlala ba tlwa kapela gore madira a tseleng go thopa dikgomo. Matlala le yena a dira ba gagwe go ba ba bontšha maemo. Ge ba fihla ba ga Seetswana ba tsena nageng Matlala a gee hlōkōmēla. A gahlana masona ruri gwa goga gwa kgaola mokgoši feela. Ba lwa matsatsi ba ntse ba khutsa go fihlela ba Matlala ba imelwa, ba furatela ba gomela morago.

Batlokwa ba thopa ba gomela morago ba le lethabong la bontsi bja dikgomo tsa ga Matlala. Ge ba le leetong la go ya Botlokwa ba thibanelwa ke ditsela ka baka la madira a Moletši a bo Raphuti. Ga ba lemoga gore mohlang ola ba fetang ba Moletši ba šetše ba takišetsa madira a o a Batlokwa a le a go thopa dikgomo tsa gagwe ka maano a go se tsebatsegē.

/Ba gahlana.....

Ba gahlana gape le ba Moletse mo tseleng la go ya gae. Ba hlabana ka mokgwa o šoro wago se lebane se ba kileng a ba dira ka gona. Batlokwa ka go lapa ba fura leba ba tšhaba ka gore ba fedile ba se sa le gona ba ba ka hlabanago ntwaga yeo a Moletsi. Ba moletsi ba ba kitimisa ka lebelo le le legolo ka gore ba be ba tšhaba ka dikgomo tsa go thupja ga Matlala, gare ka gore batho ba feletse ga Matlala ba utlwa bohloko kudu ge ba tseetswe ba hlakotse le tsa bo ila ke ba Moletsi. Batlokwa ge ba tšhaba ba be ba tsona ka gara dikgomo ba di kitimisa ba le ga gara ga tsona le tsona ka go kwa melodi le lesata tsa leka go kitima feela gwa se thuse selo ka gore ba be ba lapišitswe ke leeto le dintwa tsa mo leetong la bona.

Ba moletsi ba digapa ba ba ba swara tona kgolo ya bona e leng yena kgoši ba mo dira tsa bohloko. Ba gama dikgomo ba apea mafsi ao ba mo nweša ona ka šiši. Ba mo a hlamisa molomo ba mo pata ba mo nweša mafsi a go bela. A nwa a moripaga le go x fiša bo teng bja gagwe a hwa lehu la bohloko bja go siša bja go nwa mafsi a sa bela.

68. Go pola gore ge ele wena o ka kwa bjang. Ka ge re gopola bohlogo bja banna ba Moletsi ba dirileng ngwana Botlokwa sona. Ba tsea setopisa gagwe ba se omisa ba ntšha lerapo mo go yena, ba dira naka ka lona rapo leo.

Ba ke tumiša ka taba yeo ba ba ba re kitheta ka taba yeo ba e dirileng. Taba yeo e dirile gore ka mehla Bamoletse ge ba gahlane le ba bo Botlokwa ba ba kwere ka taba yeo a ngwana Botlokwa. Ke bohloko kudu ge motho a ka re go go fenya a go dira bjale, ka banna bao ba Moletsi.

ENDS. S. 736.